

Vergaderjaar 2018–2019

29 679

Verslag van de zittingen van de Assemblee van de Interparlementaire Unie

AB/ nr. 28

VERSLAG VAN DE 139STE ZITTING

Vastgesteld 16 januari 2019

Inleiding

Van 14 tot en met 18 oktober 2018 vond in Genève de 139ste sessie plaats van de Assemblee van de Interparlementaire Unie (IPU), de oudste internationale samenwerkingsorganisatie van parlementen wereldwijd.¹ Uit 144 landen namen 750 parlementsleden, waarvan 32 procent vrouw, deel aan de conferentie in Genève. De Nederlandse delegatie bestond uit de Eerste Kamerleden **Atsma (delegatieleider, CDA)** en **Gerkens (SP)**. Namens de Tweede Kamer waren **Agnes Mulder (CDA)** en **De Roon (PVV)** aanwezig.

Het thema van de 139ste sessie was parlementair leiderschap in het bevorderen van vrede en ontwikkeling in een tijdperk van innovatie en technologische verandering, *Parliamentary leadership in promoting peace and development in the age of innovation and technological change*. De politieke discussie tijdens de plenaire sessie ging met name over de agendering van een zogenaamd «emergency item». De Nederlandse delegatie had samen met de Britse delegatie een voorstel ingediend om de humanitaire situatie in Venezuela te bespreken tijdens dit actualiteitsdebat. Uiteindelijk is dit voorstel niet in stemming gebracht. De Venezolaanse oppositie had laten weten dat het niet behulpzaam zou als het voorstel niet voldoende stemmen zou krijgen en het was duidelijk dat het voorstel het niet zou gaan halen. Uit drie voorliggende voorstellen kreeg het thema klimaatverandering de meeste stemmen, waarover vervolgens het actualiteitendebat ging.

Daarnaast ging veel aandacht uit naar de vraag of de commissie voor democratie en mensenrechten van de IPU een paneldebat kon organiseren over de rechten van LGBTI-personen, een verzoek tijdens de vorige sessie ingediend door de Belgische delegatie. De meningen liepen sterk uiteen over de wenselijkheid hiervan en een meerderheid van de assemblee bleek uiteindelijk niet bereid om deze paneldiscussie door te laten gaan.

¹ Het officiële verslag van de 139ste IPU-sessie en alle verklaringen die zijn aangenomen, zijn hier te vinden: <https://ipu.org/event/139th-assembly-and-related-meetings/4395-outcomes>. Het onderhavige verslag richt zich met name op de inbreng van de Nederlandse delegatie.

Tijdens haar verblijf in Genève heeft de Nederlandse delegatie een uitwisseling gehad met de Permanent Vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties, Monique van Daalen. Tevens namen nog twee diplomaten deel aan het gesprek evenals vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven en van internationale financiële en VN-instellingen. De delegatie heeft deze gedachtewisseling over diverse onderwerpen zeer gewaardeerd.

Plenaire vergaderingen

Een belangrijk onderwerp van discussie, zoals doorgaans het geval is tijdens de IPU-vergaderingen, is de agendering van het «emergency item» op 16 oktober. Er waren vijf voorstellen ingediend: Jordanië en Koeweit over *Cutting off aid to UNRWA: A humanitarian blockade and violation of international law*; Burkina Faso over *Restoring peace and security in the Sahel: The role of parliaments*; Seychellen, Fiji, Tonga, Samoa en Micronesië over *Climate change – let us not cross the line*; Nederland en het Verenigd Koninkrijk over *The urgent need to resolve the humanitarian crisis caused by the deterioration of parliamentary democracy in Venezuela* en tot slot Israël over *Addressing the issue of missing persons: The role of Parliaments*. Tijdens de plenaire behandeling gaf de Britse delegatieleider een toelichting op de resolutie over Venezuela en benadrukte op verzoek van Nederland het belang van vreedzame acties, internationale dialoog en bemiddeling om de humanitaire crisis in Venezuela aan te pakken. De resolutie riep voorts de Venezolaanse regering op om toegang tot humanitaire hulp te faciliteren aan de bevolking en tot herstel van legitieme uitvoerende, wetgevende en juridische macht in het land. Hij sloot zijn bijdrage met de mededeling de resolutie niet in stemming te willen brengen. Ook de Israëlische delegatie bracht haar resolutie niet in stemming. Over drie resoluties werd gestemd, namelijk die over de Sahel, klimaatverandering en UNRWA. De Nederlandse delegatie heeft tegen alle drie resoluties gestemd. Dit was omdat de delegatie haar steun al had verleend aan haar eigen resolutie over Venezuela. De meeste stemmen gingen naar de resolutie over klimaatverandering, waarover vervolgens het debat ging op 16 oktober. Deze aangepaste resolutie *Climate Change – Let us not cross the line* die unaniem door de Assemblee op 17 oktober werd vastgesteld, verwees naar het recente IPCC *Special Report on Global Warming of 1.5°C*. De resolutie riep de IPU-leden op steun te geven aan de ontwikkeling van het *Rule Book and Guidelines* ter uitvoering van de Parijs Overeenkomst te leiden, een leiderschapsrol op zich te nemen in de strijd tegen klimaatverandering en hun regeringen aan te moedigen om de doelen van honderd procent duurzame energie te behalen.

Fel was de toelichting en hoofdelijke stemming op 17 oktober over de vraag of de commissie voor democratie en mensenrechten een panel-debat kon organiseren over de rechten van LGBTI-personen, een verzoek tijdens de vorige sessie ingediend door de Belgische delegatie. In de plenaire vergadering pleitte de Belgische delegatie vóór het houden van een discussie over LGBTI-rechten. De delegatieleider benadrukte dat het niet zou gaan om het aannemen van een resolutie, maar een gedachtewisseling zou omvatten over het respecteren van mensenrechten van deze kwetsbare groep. De IPU is een parlementaire organisatie waar ruimte moet zijn voor discussie, ook over controversiële onderwerpen. Indien dit niet kan, wordt de IPU ondermijnd, volgens het Belgische parlementslid. Volgens de Ugandese delegatie, die als tegenstander reageerde, is het niet aan de IPU om over LGBTI-rechten te praten, de IPU gaat over vrede. LGBTI-rechten gaan in tegen hun normen en waarden, zijn niet opgenomen in de conventies en in de Universele Verklaring van de rechten van de mens. Kortom, volgens de tegenstanders is het geen recht en zou het indruisen tegen de IPU-doelen om het te erkennen als een mensenrecht. Dat de meningen sterk uiteenliepen bleek tijdens de twee

stemronden. Een meerderheid van 620 stemmen bleek niet bereid te zijn om hierover een paneldiscussie te laten doorgaan, versus 499 stemmen die dit wel wilden. De Nederlandse delegatie behoorde bij de voorstanders. Door de tegenstanders werd deze uitslag als een overwinning gevierd.

Op 17 oktober werd stil gestaan bij de 70ste verjaardag van de Universele Verklaring van de rechten van de mens. Een verklaring werd door de plenaire vergadering onderschreven waarin werd gememoreerd aan Nelson Mandela, die dit jaar 100 jaar zou zijn geworden. Hij streefde naar «het ideaal van een democratische en vrije samenleving waarin alle mensen tezamen leven in harmonie en met gelijke kansen». Voorts benadrukte de verklaring dat de leden in solidariteit opereren met hun collega parlementsleden wereldwijd van wie de rechten worden geschonden.

Op 18 oktober werd uitvoerig het rapport van de Commissie inzake de Mensenrechten van Parlementsleden besproken. Het betrof een verslag van de situatie van geweld tegen en het gevangen nemen van 328 parlementsleden in twaalf landen, waarvan 82% lid van de oppositie is en 20% vrouw. De situatie en aanbevelingen werden per land besproken en aangenomen. In geval van Venezuela ging het om zestig parlementariërs die zijn gemarteld, gearresteerd en/of gevangen genomen. De vergadering heeft besloten op korte termijn een missie naar Venezuela te sturen onder leiding van de IPU-president, mevrouw Cuevas, waarbij men alle partijen wil spreken om met eigen ogen de situatie te beoordelen.

Vergaderingen van de 12plus-groep

Voorafgaand en tijdens de sessie vonden er bijna dagelijks vergaderingen plaats van de 12plus-groep, de geopolitieke groep waar Nederland lid van is. De IPU kent zes geopolitieke groepen, waar voor zover mogelijk is, afstemming plaatsvindt over inhoudelijke en organisatorische kwesties. Een belangrijk deel van de discussies in de 12plus-groep, die thans wordt voorgezeten door Portugal, ging over welke van de verschillende voorgestelde «emergency item» te steunen, waarvan er twee van de 12plus-groep zelf waren (Israël en Verenigde Koninkrijk/Nederland). Na meerdere discussies hierover bleek geen unaniem standpunt mogelijk, wel leek een meerderheid de resolutie over Venezuela te steunen. Daarnaast was er ook steun van enkele leden voor de Jordaanse resolutie over de Amerikaanse beëindiging van financiering van de UNWRA. Een ander onderwerp waarover uitvoerig werd gesproken, was de omgang met het voorstel van de Belgische delegatie tijdens de 138ste sessie om in de Committee on Human Rights and Democracy tijdens de huidige, 139ste sessie een debat te houden over LGBTI-rechten. Het lid Atsma sprak zich uit het volledig eens te zijn met de opmerkingen van onder meer België en Australië dat de commissie haar eigen agenda mag bepalen, dus over deze rechten van gedachten kan wisselen en dat dit niet aan de gehele Assemblee is. Parlementsleden moeten kunnen spreken over alle onderwerpen. Uiteindelijk bleek, zoals ook was verwacht, een meerderheid tegen het bespreken van LGBTI-rechten in commissieverband te zijn. In de laatste vergadering, op 18 oktober, uitten een aantal delegaties hun teleurstelling over de uitslag van de stemming en verwezen naar het bestaan van VN-resoluties over LGBTI-rechten. Het lid Gerkens merkte op dat perceptie tot deze uitslag heeft geleid. Voor haar is het belangrijk dat een brug wordt geslagen hoe om te gaan met gevoelige onderwerpen. Ze steunt het voorstel van de Zweedse delegatie om tijdens de volgende sessie een *side event* hierover te organiseren waarbij haar nadrukkelijke advies is dit niet door de 12PLUS-groep te laten organiseren maar door een van de Afrikaanse, Aziatische landen die voor het agenderen van dit onderwerp hebben gestemd, waaronder Zuid-Afrika. Besloten is dat een groep onder leiding van Zweden zich hierover gaat

buigen, inclusief de Nederlandse delegatie, en met een voorstel richting de 12Plus-groep zal komen. De discussie over het pakket aan wijzigingsvoorstellen op het reglement van orde van de IPU dat was voorzien voor de oktober-sessie werd doorgeschoven. Het ging hier om onder meer wijzigingen die de politieke slagkracht van de voorzitter zouden moeten vergroten en de uitbreiding van de officiële talen van de IPU. De 12Plus-groep had zich in juni jl. in een extra vergadering in Lissabon gebogen over compromisvoorstellen van de Russische senator Kosachev en tal van amendementen voorgesteld. Vanuit Nederland waren hierbij aanwezig de leden Gerkens en De Roon. De Nederlandse delegatie had eerder aangegeven geen voorstander te zijn van omvorming tot een VN parlementaire assemblee en tegen uitbreiding van de officiële talen te zijn. Dit laatste voorstel zou, door hogere tolkenkosten, resulteren in hogere contributies voor alle leden. Het IPU-bestuur («Executive Committee») gaat deze voorstellen eerst zelf wederom nader bespreken.

Standing Committee on Democracy & Human Rights

In drie vergaderingen boog deze commissie zich over een resolutie met als titel *Strengthening inter-parliamentary cooperation on migration and migration governance in view of the adoption of the Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* van rapporteurs uit Spanje, El Salvador en Marokko. De resolutie verwelkomt het proces dat moet leiden tot het aannemen van de *Draft Global Compact for Safe, Orderly and Regular Migration* op 10 december 2018 en roept parlementen op om een actieve rol te spelen in de implementatie ervan. Er waren 160 amendementen ingediend door 17 delegaties en het *Forum of Women Parliamentarians*, ook door mevrouw Gerkens die lid is van deze commissie. Zij heeft ingebracht dat landen grondoorzaken van migratie moeten aanpakken en zowel aandacht aan jongeren als aan vrouwen moeten besteden, gezien hun rol in economische ontwikkeling. Op 17 oktober nam de commissie de resolutie over het versterken van de parlementaire samenwerking op het gebied van migratie aan. Een aantal delegaties lieten hun bedenkingen bij de resolutie aantekenen (Polen, Koeweit, Libanon).

Onder voorzitterschap van mevrouw Gerkens, die tijdens de laatste vergadering op 17 oktober verkozen was tot vice-voorzitter, besloot de commissie voorts het onderwerp voor haar volgende resolutie, die in 2019 zal worden besproken. Het onderwerp van deze resolutie, waarvan de rapporteur uit Bangladesh is aangewezen, is *Achieving Universal Health Coverage by 2030: The Role of Parliaments in ensuring the right to health*. In de bureauvergadering van deze commissie op 17 oktober, waaraan mevrouw Gerkens deelnam, ijfde de uitslag van de plenaire stemming over het al dan niet agenderen van een discussie over LGBTI-rechten na en werd gesproken over de vraag hoe om te gaan met controversiële onderwerpen binnen de commissie. Binnen het bureau werd hierover verdeeld gedacht. Wel was er overeenstemming om een volgend thema te agenderen over vrije pers en nepnieuws.

Standing Committee on Sustainable Development, Finance & Trade

In deze commissie werd gedebatteerd over het thema *The role of fair and free trade and investment in achieving the SDGs, especially regarding economic equality, sustainable infrastructure, industrialization and innovation*. De gemaakte opmerkingen worden meegenomen in de conceptresolutie die tijdens de 140ste sessie wordt aangenomen. Als lid van de commissie over duurzame ontwikkeling, financiën en handel heeft het lid Agnes Mulder ter voorbereiding op deze resolutie over eerlijke en

vrije handel en investeringen om de duurzaamheidsdoelen (SDGs) te bereiken, de Nederlandse inspanningen op gebied van IMVO toegelicht. Volgens haar is het van belang dat hele ketens worden betrokken. De commissie besprak voorts de parlementaire bijdrage aan de 2018 Klimaatveranderingen conferentie van de Verenigde Naties. De IPU en het Poolse Parlement organiseren een parlementaire bijeenkomst tijdens de COP24 in het Poolse Krakow. De commissieleden werden bijgepraat over de praktische zaken en er vond een gedachtewisseling plaats over het concept *Outcome Document* dat is opgesteld door een Poolse rapporteur. Het lid Agnes Mulder, tevens klimaatrapporteur namens de commissie Economische Zaken en Klimaat in de Tweede Kamer, sprak haar interesse voor deelname aan deze bijeenkomst uit. Tot slot vond er een paneldiscussie plaats over de tijdens de vorige sessie aangenomen resolutie getiteld *Engaging the private sector in implementing the SDGs, especially on renewable energy*. De panelleden deelden voorbeelden van goede implementatie.

Standing Committee on Peace and International Security

Deze commissie hield een hoorzitting over het onderwerp *Non-admissibility of using mercenaries as a means of undermining peace and violating human rights*. Tijdens de vergadering in maart 2018 had de commissie besloten om op voorstel van de Oekraïense delegatie de komende periode te werken aan een resolutie op dit onderwerp. Daarnaast vond er een paneldiscussie plaats over de strijd tegen seksueel geweld in VN-vredesmissies.

Committee on Middle East Questions

Het lid De Roon nam deel aan de commissie inzake Midden-Oosten kwesties, waarvan hij tijdens deze sessie namens de 12Plus-groep lid is geworden. In deze commissie wordt doorgaans voornamelijk gesproken over de Israëlische-Palestijnse kwestie. Op wetenschappelijk terrein blijkt toenadering mogelijk te zijn en zijn beide partijen betrokken bij onderzoek vanuit de Europese Organisatie voor Nucleair Onderzoek (CERN). De Nederlandse delegatie bracht en marge van de vergadering een bezoek aan dit onderzoeksinstituut, gevestigd in Meyrin (kanton Genève). Nederland was een van de oprichtende leden in 1954. Richtte het zich aanvankelijk op kernonderzoek, tegenwoordig is het meer een Europees laboratorium voor deeltjesfysica.

Overig

Op 16 oktober werd een gezamenlijke studie² gepresenteerd van de IPU en de Parlementaire Assemblee van de Raad van Europa over seksisme, pesten en geweld tegen vrouwen in parlementen in Europa. Van de ondervraagden heeft 85% te maken gehad met psychologisch geweld, 25% is seksueel bedreigd en voornamelijk parlementsleden onder de veertig jaar zijn doelwit.

En marge van de vergaderingen had de delegatie een ontmoeting met delegaties uit Israël, Myanmar en Bangladesh. In het overleg met de Bengaalse delegatie heeft mevrouw Gerkens haar zorgen uitgesproken over het beëindigen van het Bangladesh Accord inzake brand- en gebouwenveiligheid eind 2018. Ook spraken de leden met diverse Venezolaanse oppositieleden. De Venezolanen spraken hun waardering uit voor het initiatief van de Britse en Nederlandse delegatie om tijdens het actualiteitendebat de situatie in hun land te agenderen. Tevens op hun

² Zie hier het rapport: <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2018-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe>

nadrukkelijke verzoek hebben de Britse en Nederlandse delegatie het voorstel bij de stemming ingetrokken. Het bleek dat het voorstel het niet zou gaan halen en het verwerpen ervan zou meer schade kunnen opleveren.

De Argentijnse delegatie, die de 140ste IPU-sessie zou organiseren in april 2018, had voorafgaand aan de bijeenkomst het IPU-secretariaat geïnformeerd dit niet meer voor haar rekening te kunnen nemen, gezien de financiële situatie van het land. Vervolgens is Qatar gevraagd dit over te nemen en inmiddels is bekend dat de eerstvolgende sessie zal gaan plaatsvinden in Doha, Qatar van 6 tot en met 10 april 2019. Servië is voornemens als gastheer voor de oktober-sessie op te treden. Tot slot is aangekondigd dat in 2020 er een conferentie zal worden georganiseerd van alle parlementsvoorzitters van de IPU. De voorbereidingen hiervoor zijn al ter hand genomen en binnenkort zullen de data en plaats van ontmoeting bekend worden.

De voorzitter van de delegatie,
Joop Atsma

De griffier van de delegatie,
Bakker-de Jong